

Docenten onvoldoende voorbereid op vernieuwingen

Verslag: paneldiscussie Moderne Vreemde Talen in de basisvorming

In september presenteerde de Inspectie van het Voortgezet Onderwijs een *Evaluatie van de basisvorming na vijf jaar*. De *Evaluatie* omvat een algemeen rapport en 19 vakrapporten over de kwaliteit van het onderwijs in de basisvorming. Docenten Frans, Duits, Engels, Russisch, Spaans, Italiaans en drie personen van de Inspectie discussieerden aan de hand van de vakrapporten over de *Moderne Vreemde Talen (MVT)* in de basisvorming. De bijeenkomst stond onder leiding van Han van Toorenburg. Het verslag is een weerslag van de discussie aangevuld met punten die door de verschillende deelnemers op papier waren gezet.

Omdat de vakrapporten voor Frans, Duits en Engels veel overeenkomsten vertonen, lag een gezamenlijke discussie over MVT in de basisvorming voor de hand. Alleen de aanbevelingen lopen hier en daar uiteen (voor Engels bijvoorbeeld is de beginsituatie anders dan bij de overige talen).

Met de Inspectie zijn wij dan ook van mening dat het hoog tijd wordt voor meer overleg tussen de verschillende talensecties van Vereniging van Leraren in Levende Talen (VLLT). VLLT zou graag zien dat scholen een taalbeleid voeren: er zijn tenslotte veel overeenkomsten tussen de verschillende talen, met name in negatieve zin! De Inspectie heeft alleen de vakken Frans, Duits en Engels geëvalueerd omdat andere talen staan vrijwel uitsluitend in de bovenbouw op

Marieke Gitz en Petra Eisberg speken in Petra's agenda.

De subwerkgroep Engels discussieert over 'De lessen': Marieke Gitz, Petra Eisberg, Pat van Lingen, Christien van Gool, Frans Janssen, Kees van Dalen en Magda Maarleveld (niet in beeld).

het programma. Toch speelt daar een vergelijkbare problematiek vandaar dat ook leraren in de andere talen bij de discussie aanwezig waren.

Ter voorbereiding hadden de deelnemers aan de paneldiscussie het vakrapport Frans, Duits of Engels doorgelezen en het artikel 'Frans, Duits en Engels in de basisvorming. Evaluatie van de stand van zaken na vijf jaar' geschreven door de inspecteurs (zie elders in dit nummer). De redactie had verder een aantal gerichte vragen geformuleerd die de deelnemers van tevoren hadden beantwoord. De onderwerpen die aan de orde kwamen, volgen het rapport: het leerstofaanbod, de lessen, de vaksectie, de leerlingresultaten en de aanbevelingen. De plenaire discussie is onderbroken voor discussie in kleinere groepen over de specifieke lessen Engels, Frans en Duits.

Een eerste inventarisatie: 'vreemd dat leerling resultaten voldoende zijn'

Over het algemeen vond men het een duidelijk, zakelijk en helder rapport. Goed dat er zo serieus is gekeken naar wat er in de klas gebeurt. De resultaten vond men triest maar niet verrassend: conform de verwachtingen. Enkele korte typering: 'bevestiging van vermoedens maar lezenswaardig', 'helder verhaal maar resultaat diep triest', 'voorspelbaar, zakelijk en niet belerend', 'waardevol rapport, veel lessen geobserveerd, resultaten niet verrassend maar ver beneden de maat', 'er is niet gekeken naar inhoud van leergangen', 'duidelijk en herkenbaar'.

Een enkeling is iets kritischer over het rapport: 'erg voorzichtig geformuleerd en polyïnterpreteerbaar, wat wil zeggen: iedereen kan er in lezen wat hem/haar het beste uitkomt' en 'zijn kerndoelen wel goed genoeg aangestuurd?' vraagt een ander zich af.

Hier en daar is er verbazing dat de pedagogische competentie van leraren voldoende scoort in tegenstelling tot de didactische competentie: 'docenten doen het vrij goed' durft zelfs iemand te stellen. Opmerkelijk was dat de resultaten van de leerlingen op de toetsen overwegend voldoende waren terwijl er in de lessen onvoldoende aandacht was besteed aan bepaalde onderdelen (m.n. gespreksvaardigheid). 'Ik had, gezien de gebrekkige dekking van de kerndoelen, nooit gedacht dat de prestaties van de leerlingen zo goed zouden zijn.' Dit leidde bij sommige panelleden tot vraagtekens over de wijze van toetsen: 'hoe leren leerlingen dat dan allemaal als het bijna nergens getraind wordt???'

Vorzichtige conclusie na deze eerste ronde: de aanwezigen zijn het over het algemeen eens met de conclusies uit het rapport maar men betwijfelt of het rapport aanleiding zal zijn voor docenten om hun didactisch handelen te herzien. De leerling resultaten zijn immers voldoende dus waarom zouden zij veranderen?

De subwerkgroep Frans discussieert over 'De lessen': Ted Bagchus en Alfons Andriessen (beiden op de rug gezien), Rietje Benner, Michiel van Brederode, Heleen Jansen, Gerda den Hartog, Marjo Eurlings (Spaans) en Elisabetta Materassi (Italiaans).

Leerstofaanbod en didactisch handelen

'Ik dacht dat secties veel verder zouden zijn'

Sommige panelleden spreken hun verbazing uit over de autonomie van secties, als het gaat om het didactisch handelen in de klas. 'Ik dacht dat secties veel verder zouden zijn met, bijvoorbeeld, spreekvaardigheid, merkt een panellid op, maar deze blijft voornamelijk steken in reproductie oefeningen. Je zou verwachten dat secties en individuele docenten consequenties verbinden aan de keuzes die ze gemaakt hebben bij de invoering van een communicatieve leergang, maar het lijkt wel alsof dat helemaal niet meetelt'. Anderen zijn helemaal niet verbaasd over de conclusies uit het rapport: 'ik had niet anders verwacht. Docenten zijn chronisch overbelast en staan onder een enorme tijdsdruk. Bovendien zijn ze onvoldoende voorbereid op de vernieuwingen in het onderwijs en het werken met een nieuwe methode'.

Ook het keuzeproces zelf komt aan de orde. In praktijk blijkt vaak dat er te weinig onderling overleg is als er een nieuwe methode wordt gekozen. Zo noemt

een panellid het voorbeeld van een sectievoorzitter die in zijn eentje, zonder overleg met collega's, de voorselectie van twee leergangen maakt. 'Er zijn ook scholen die lio's naar methodekeuzeconferenties sturen en hun oordeel baseren op wat die mee terugbrengen', voegt een panellid toe. Het lijkt een open deur, maar een panellid wil het toch nog even noemen: 'ampel beraad is een voorwaarde bij het kiezen van een nieuwe methode'.

'Hoe zit het met de verantwoording van de schoolleiding?'

'Ik mis in het rapport de rol van de schoolleiding in het inhoudelijke sturingsproces van docenten', klinkt het kritisch. 'Schoolleidingen verdiepen zich niet, of te weinig in vakwerkplannen. Bij mij op school gebeurt er in ieder geval niets mee'. De inspectievertegenwoordiger in de groep verwijst naar het algemene deel van het rapport, waar de rol van de schoolleiding wel aan de orde komt.

'Er moet iemand zijn die de vakwerkplannen aanstuurt. Dat kan de schoolleiding zijn, maar die taak kan ook vervuld worden door externe deskundigen' zegt een ander. 'Iemand op tussenkader niveau die zich bezighoudt met langetermijn plannen, waarin de diverse stappen zijn vastgelegd, maar waarbinnen de docent ook voldoende keuzevrijheid wordt geboden'.

Vervolgens komt de vraag aan de orde of schoolleidingen docenten tot de orde kunnen roepen. 'Nascholing moet gewoon verplicht gesteld worden', zegt een panellid stellig. De meeste panelleden zijn het daar niet mee eens, omdat dwangmaatregelen geen oplossing bieden. De vraag moet eerder zijn hoe schoolleidingen docenten kunnen aanspreken op hun didactisch handelen. 'Ik heb geen hoge pet op van dwang. Je kunt alleen maar consequenties aan iets verbinden als er een duidelijk plan ligt en dat is op de meeste scholen niet het geval', is een reactie.

Erna Gille doet verslag van de subgroep Engels.

Peter Bimmel zou graag nog iets zeggen. Naast hem Rietje Benner en Christien van Gool.

En laten we vooral de plannen laten bewaken door iemand uit het middenkader, iemand die weet wat er gebeurt'.

De meeste panelleden zien mogelijkheden ter verbetering van bestaande situaties. Zo verwachten zij meer kans op succes als nieuwe vakwerkplannen niet ineens, maar met kleine stappen worden ingevoerd en als schoolleidingen actief gaan meewerken aan de nascholing van hun docenten.

Toch klinkt niet bij iedereen optimisme door. 'Er zullen eerst een aantal noodzakelijke maatregelen genomen moeten worden als je iets bij docenten wilt bereiken, of voordat je met oranje kaarten kunt gaan zwaaien. We zullen de excuses van docenten moeten wegnemen om al dan niet mee te doen. We zullen carrièremogelijkheden voor docenten moeten bieden en nascholing in de tijd van de baas. Dit gaat wel een paar miljard kosten, dus ik ben niet al te optimistisch over een goede afloop'.

Men besluit dat gemeenschappelijk beleid, ook voor de algemene vaardigheden, hoog op de agenda's dient te worden geplaatst.

Bij wie loopt ICT goed?

De vraag 'bij wie loopt ICT goed?' geeft weinig positieve reacties, ook niet bij de docenten die werkzaam zijn op een voorhoedeschool. 'De enige drie computers die bij ons werken, staan in de mediatheek', is een weinig bemoedigende voorzet. 'Ik zie echt wel mogelijkheden', zegt een ander panellid. 'Het kan erg stimulerend zijn, maar voldoende computers en geschikte programma's zijn wel een eerste vereiste'. Er worden ook andere oorzaken genoemd waarom ICT niet van de grond komt. 'De kostenkant van de programma's is een negatief punt. Ik mag daardoor bepaalde programma's gewoon niet aanschaffen. Punt uit. Daarbij komt dat uitgeverij zich massaal gestort hebben op de leergangen, maar helaas is de daarbij ontwikkelde software vaak een sluitpost'. Echt tevreden geluiden over de programma's zelf worden niet gehoord. 'Die euforie rond ICT slaat nergens op. Internet en e-mail prima, maar talensoftware bestaat hoofdzakelijk uit toetsmateriaal. De leerhandelingen daarbij zijn weinig leerzaam'. Verder moet het materiaal zo geïntegreerd zijn dat docenten er niet omheen kunnen. Door de vrijblijvendheid die er nu is, zal het nooit van de grond komen'.

Andere geluiden die gehoord worden, gaan over de juiste manier om met computerprogramma's om te gaan. 'Je moet als docent vooral loslaten wat je gewend bent te doen en er niet meer automatisch van uitgaan dat je een groep voor je neus hebt'. Een ander panellid wijst erop dat je dit soort veranderingen niet in je eentje kunt doorvoeren. 'Er moeten op een school 10 à 15 docenten zijn die een gemeenschappelijk doel hebben. Pas dan kan het roer echt om'. 'Op basisscholen lukt het wel om zoiets van de grond te krijgen. Leerlingen werken daar heel zelfstandig aan allerlei (remedial) programma's' brengt iemand anders naar voren. 'Maar de situatie in het basisonderwijs is compleet anders: als je de hele dag dezelfde groep leerlingen voor je neus hebt, kun je gemakkelijker met dit soort zaken omgaan.' Ook hier wordt nascholing gezien als een noodzakelijke voorwaarde om tot verbetering te komen.

De lessen

Een doorsnee les Frans

Vrolijk worden de panelleden niet van de beschrijving in het rapport van een doorsnee les Frans, maar herkenbaar vinden ze deze wel. De inspectievertegenwoordiger in de discussiegroep Frans bijt het spits af met een relativiserende opmerking. 'Docenten moeten vaak in beroerde omstandigheden hun werk doen'. Hij licht toe dat dit aspect regelmatig genoemd wordt in het algemene gedeelte van het rapport 'Veel docenten hebben te maken met situaties die grote ongemakken en tijdverlies met zich mee brengen. Zo moeten ze als ze geen eigen lokaal hebben, met apparatuur heen en weer sjouwen. Roostermakers houden bovendien onvoldoende rekening met deze vormen van taakverzwaring. Anderzijds moet ook opgemerkt worden dat docenten zich negatieve situaties vaak gemakkelijk laten aanleunen'.

De inspectie licht toe, Fré Weerts, controleert (Pat van de Lingen) en checkt (Ted Bagchus).

De panelleden zijn het er over eens dat situaties waarbij leerlingen een 'rijke leeromgeving' wordt geboden, meer uitzondering dan regel is en dat docenten eerder een vuist zouden moeten maken naar de schoolleiding toe. Eén docent Frans uit het panel blijkt te kunnen beschikken over een lokaal 'met alles erop en eraan', maar ze voegt eraan toe dat veel van de spullen die in haar lokaal staan, privé bezit zijn. En zo komen we weer op het punt 'schoolleidingen' die teveel van bovenaf beslissingen nemen,

en dit heeft ook financiële gevolgen. Het punt 'behandeling' versus 'beheersing' komt vervolgens aan de orde. De panelleden beamen dat in de praktijk het 'behandelen' van de leerstof vaak de kern is van een les, terwijl de *beheersing* van leerstof door de leerlingen, centraal zou moeten staan. Dat er in de lessen meer Frans moet worden gesproken, daarover is iedereen het eens. 'Docenten hoeven niet op nieuwe leerplannen te wachten om dit te gaan uitvoeren. Ze kunnen hiermee direct aan de slag', is een laconieke reactie.

Toch moet er wat dit punt betreft ook gekeken worden naar de leergangen, omdat het gebruik van het Nederlands zich allang niet meer beperkt tot de uitleg van grammaticale onderwerpen, (ter voorkoming dat leerlingen het spoor bijster raken). Methodemakers zouden in het gebruik van doeltaal en voertaal een 'juste milieu' moeten vinden.

Pedagogisch o.k, vakdidactisch niet-o.k

Niet alle panelleden Frans scharen zich achter de positieve conclusies uit het rapport, als het gaat om het pedagogisch handelen. 'Leerlingen worden in de praktijk maar al te vaak afgestraft op dingen die ze niet goed kunnen of kennen, bijvoorbeeld schrijven', merkt iemand op. 'Uitgaan van wat leerlingen wel kunnen is motiverend en kweekt zelfvertrouwen'. De tongen komen goed los als het onderwerp vakdidactiek aan de orde komt. Iedereen wil daar wel iets over kwijt. 'Docenten beginnen hun les vaak zonder 'advanced organizer. Leerlingen krijgen hierdoor te weinig inzicht in het doel van de leerstofonderdelen en de werkwijze', begint een panellid. 'Er moet veel meer met elkaar gepraat worden binnen de secties' is een andere reactie. 'De meeste gesprekken gaan over zaken die geregeld moeten worden en niet over het vak zelf. Je hoort zelden iemand vragen: 'hoe pak jij dat nou aan?' Docenten zouden veel van elkaar kunnen leren door vaker met elkaar over de inhoudelijke kanten van het vak te spreken, dus ook opener problemen die spelen aan elkaar voor te leggen, of lessen van elkaar bij te wonen.'

Een ander panellid zou graag zien dat docenten leren hoe ze een actief leerproces kunnen bevorderen. Veel docenten hebben dat niet in hun opleiding geleerd en nascholing op dit punt, of een open overleg binnen de vaksectie is dus noodzakelijk. 'Docen-

Russisch was ook vertegenwoordigd: Nony Verschoor (geheel links) en naast haar Eva den Hartog.

ten zijn bijvoorbeeld te snel geneigd om direct het antwoord te geven als een leerling een vraag stelt, terwijl het voor het leerproces van de leerling beter is als die vraag beantwoord wordt door een tegenvraag van de docent'.

Han van Toerenburg heeft als voorzitter de orde

'Hoe houden we rekening met verschillen tussen leerlingen?', is de volgende vraag die voorligt. 'Als het bevorderen van een actief leerproces al een probleem is, dan is het rekening houden met verschillen nog moeilijker voor de gemiddelde docent' merkt iemand op. Het wordt een beetje stiller in de groep. Men schat het 'zelfreinigend vermogen' wat dit punt betreft gering.

'Rekening houden met verschillen kan alleen in praktijk worden gebracht als het gekoppeld wordt aan school- en nascholingsbeleid, luidt de gemeenschappelijke conclusie, waarbij een panellid nog toevoegt: dat niet vergeten moet worden dat nascholing de meeste kans van slagen heeft in een situatie waarin docenten **zelf** willen leren.

De lessen Duits 'De docent wil graag alles onder controle hebben'

Er wordt geconstateerd dat docenten zich verzetten tegen veranderingen in het didactisch handelen in de klas en slecht op de hoogte zijn van de mogelijkheden van verandering door middel van de gebruikte methode. Docenten die wel veranderen, wordt dat meestal niet in dank afgenomen. Een panellid stelt: 'handleidingen bij methoden worden slecht gelezen: vaak geeft de handleiding goede suggesties, dus de mogelijkheden die de methode biedt om te vernieuwen worden slecht benut'.

Op bladzijde 11 van het vakrapport staat: 'Schoolbeleid en organisatie van scholen zijn sterk traditioneel georiënteerd. Hetzelfde geldt voor veel leraren en de manier waarop zij met elkaar in vaksecties het onderwijs plannen en bepalen. De didactische aanpak die veel leraren in hun klassen gebruiken getuigt van dezelfde oriëntatie.' Uit het rapport blijkt niet hoe dat komt. Ook docenten die na een nascholing enthousiast zijn voor vernieuwing blijken toch weer terug te vallen in hun oude patronen. Een aantal mogelijke verklaringen passeren de revue; iemand durft te stellen: 'docenten zijn een bepaald slag mensen dat wil zeggen dat docenten in het vo vaak vakgeoriënteerd zijn, niet kindgericht. Daardoor raken zij gefrustreerd, verzuurd en cynisch.'

In ieder geval moet vernieuwing duidelijk door de schoolleiding als beleid uitgedragen worden. De schoolleiding moet vernieuwing faciliteren, door gestructureerde nascholing, outillage van lokalen. De schoolleiding kan alleen docenten aanspreken op hun didactische aanpak, als voor de docenten duidelijk is welke aanpak van hen verwacht wordt. Pas als er een duidelijk didactisch klimaat op school is, zullen ook nieuwe docenten hun verworven vaardigheden kunnen en durven toepassen.

Het inspectierapport is in feite mild. De kerndoelen worden niet voldoende gehaald. Toch zijn leerlingen en ouders over het algemeen tevreden over hun school. Hoe komt dat? Waarschijnlijk hangt dat ook samen met het traditionele beeld dat bestaat over wat leraren behoren te doen. De doorsnee docent beantwoordt daaraan.

Er vindt weinig differentiatie plaats in de klas.

Als verklaring wordt gegeven dat docenten niet alleen onvoldoende geleerd hebben te differentiëren, maar ook dat docenten niet graag het overzicht verliezen van wat de leerlingen precies doen. De controle (of toetsbaarheid) wordt kleiner als de leerlingen individueel of in groepjes werken. Er zouden meer modellen moeten zijn van 'good practice'.

Lessen Engels: meer van hetzelfde

Allereerst werd gesproken over de manier waarop de lesbezoeken door de Inspectie plaatsvonden: werd er van tevoren aangekondigd? Dit kan misschien een wat rooskleurig beeld opleveren omdat docenten extra hun best doen. Volgens de inspectievertegenwoordiger is er een realistisch beeld ontstaan. Vooral omdat achteraf altijd werd gevraagd of deze les representatief was: de meeste docenten gaven daar een eerlijk antwoord op.

Peter Bimmel spreekt niet alleen, maar luistert ook indringend. Rietje Benner ziet toe. Christien van Gool schrijft onverstoorbaar verder en Gerda den Hartog kijkt haar aantekeningen door.

De aanwezigen bevestigen dat het beeld van een gemiddelde les aardig overeen komt met de eigen ervaring in de praktijk. Het gebruik van de doeltaal in de les is volgens sommigen iets verbeterd; dit wordt niet bevestigd door het rapport. Het zelfstandig werken in de les neemt wel toe en daarmee wordt dan bedoeld dat leerlingen zelfstandig aan de slag gaan m.b.v. hun studiewijzers; 'een soort veredeld LOI onderwijs' noemt één van de panelleden dat. Dit

'Maar bij Italiaans doen we dat helemaal anders,' zegt Elisabetta Materassi. 'En bij Spaans ook', denkt Marjo Eurlings. 'Deden we dat maar zo bij Engels', blikt Erna Gille.

neemt ook in de onderbouw toe. Hierdoor wordt er steeds minder gecommuniceerd in de doeltaal. Het pedagogisch handelen komt redelijk positief uit de beoordeling: over het algemeen bezitten docenten de capaciteiten om leerlingen positief te benaderen en te stimuleren. Wel wordt er geconstateerd dat het moeilijk is om op een school één pedagogisch klimaat te creëren: door fusies e.d. zijn er veel collega's bijgekomen. Een ander punt dat iemand naar voren brengt is dat docenten in het vbo/mavo meer pedagogische kennis en vaardigheid nodig hebben dan docenten in havo/vwo. Er ontbreekt toch zeker nog wel wat hier.

'Het zou ideaal zijn als docenten van 9 tot 5 op school waren om zaken te regelen,' stelt een panellid. 'Probleem is vaak dat er onvoldoende gelegenheid is voor docenten om op school te werken. Faciliteiten ontbreken.' Verder wordt maar weer eens genoemd dat de klassen in de regel veel te vol zijn om een actief leerproces te kunnen bevorderen. 'Er wordt in het rapport weinig aandacht besteed aan de werkdruk van docenten'. Wat de vaardigheden betreft is het probleem steeds weer: hoe houd je als docent zicht op de vaardigheden? En is dit wel zo nodig? 'Bij de vaardigheden moet je accepteren dat er verschillen tussen leerlingen zijn' wordt naar voren gebracht.

'Docenten hebben vaak geen idee wat ze doen en waarom ze het doen: het boek wordt gewoon gevolgd,' waagt iemand te stellen. Hier ligt toch duidelijk een taak voor de nascholers vinden de aanwezigen. En er is kritiek op de nascholing: 'praktijk en nascholing liggen vaak ver uiteen zodat cursussen niet serieus worden genomen. Docenten haken af als ze ervaren dat cursussen niet aansluiten bij wat zij in de les meemaken. Er ontstaat dan een tegengesteld effect.' Nascholers zouden regelmatig eens een poosje moeten lesgeven. Dan ervaren zij zelf hoe de praktijk is. Tenslotte zegt een panellid: 'docenten zouden veel meer bij elkaar lessen moeten bijwonen om van elkaar te leren en inhoudelijk te kunnen discussiëren over het vak.' Een enkeling werpt tegen dat elkaars lessen bezoeken weinig zin heeft als iedereen op dezelfde manier lesgeeft: 'dan kun je niet leren van elkaar'.

De vaksectie

De conclusies in het rapport worden ook hier onderschreven. 'Er is weinig sprake van gestructureerde samenwerking,' merkt iemand op. 'Het blijkt al moeilijk om in de eigen sectie fatsoenlijk overleg te voeren, laat staan dat dat dan ook nog gebeurt met verwante secties.'

Hiervoor zijn oorzaken aan te voeren; naast de al genoemde werkdruk, speelt het effect van full-time en part-time docenten een rol – het is gewoon al moeilijk om een tijdstip te vinden om te overleggen. Verder wordt het steeds moeilijker om vacatures te vervullen: dat betekent dat een sectie weinig eisen kan stellen aan nieuw te benoemen collega's. Vaak ook worden vervangingsuren door andere collega's overgenomen (extra werkdruk). Zodat de tijd eenvoudigweg ontbreekt om te overleggen. Lesgeven gaat voor.

Marjo Eurlings slaat de handen voor ogen: 'Dit kan niet waar zijn'.

Beleid van de sectie

Er zou misschien gewoon van bovenaf (directie) moeten worden opgelegd dat er een cluster Talen komt. 'Er zijn voorbeelden te noemen waarbij opleggen van bovenaf zin heeft; in eerste instantie is er veel weerstand; gaandeweg ontstaan er toch dwarsverbanden.' Velen twijfelen of dwang op scholen zou werken. Een ander idee is om in de basisvormingstoetsen alleen gespreksvaardigheid op te nemen; nu wordt dat vaak weggelaten: de andere onderdelen komen vanzelf wel aan bod en er ontstaat dan een terugslag-effect: omdat het wordt getoetst wordt er aandacht aan besteed in de lessen.

De aanwezigen zijn het erover eens dat veel meer zou moeten worden overlegd maar er wordt ook naar voren gebracht dat eisen alleen gesteld kunnen worden als er voldoende faciliteiten zijn. Er moet bijvoorbeeld een sectiehok zijn waar kan worden overlegd en waar materiaal kan worden opgeslagen.

De leerlingresultaten: stof tot discussie

In het rapport wordt aangegeven dat de leerlingresultaten op de basisvormingstoetsen voldoende zijn. Docenten zouden hieruit de conclusie kunnen trekken dat zij aan de kwaliteitseisen voldoen. Alleen doet de vreemde situatie zich nu voor dat leerlingen dus ook voldoende resultaten behalen voor de onderdelen die volgens het rapport juist niet of onvoldoende getraind worden. (bijvoorbeeld spreekvaardigheid). Dat is toch op zijn zachtst gezegd een

merkwaardige situatie.

Zijn de toetsen voor de basisvorming dan wel valide? Een belangrijk punt van onderzoek, vinden de panelleden.

Over de toetsen zegt een panellid nog dat niet alle domeinen getoetst worden. Socioculturele competentie komt bijvoorbeeld niet in de toets voor. Ook inhoudelijk zijn er opmerkingen. Waarom wordt een leerling afgestraft die in een toets op een goede wijze een compenserende strategie gebruikt, omdat hij 'het woord niet kent?' Nog veel stof tot discussie. Met de training is het volgens het rapport niet zo goed gesteld. Dit punt wordt genoemd, maar niet becommentarieerd. De inspectievertegenwoordiger geeft aan dat op de jaarvergadering in januari hierop wordt teruggekomen.

De aanbevelingen

Nu breekt de discussie echt goed los. De aanwezigen blijken het redelijk eens te zijn met de manier waarop de situatie in de klas wordt beschreven in het rapport; met de feitelijke verslaglegging heeft men weinig moeite: helaas klopt die met de werkelijkheid. Maar de aanbevelingen die vervolgens worden gedaan door de Inspectie zijn voor velen wat mager in het licht van de kritiek. De aanwezigen vinden dat verschillende groepen best wat harder op hun verantwoordelijkheden mogen worden gewezen: de overheid bijvoorbeeld krijgt wel een erg magere rol toebedeeld.

Docenten moeten veranderen en mogen best wat meer eisen stellen, bijvoorbeeld aan directies daar waar het gaat om de faciliteiten in lokalen (vaste apparatuur voor afspelen van geluid en video, computers in lokalen) en faciliteiten elders (een sectiehok, een werkkamer). Verder moet de overheid haar verantwoordelijkheid nemen: goed onderwijs kost geld (urenverlaging, salarisverhoging). Als er eisen worden gesteld, moet er ook iets tegenover staan.

De volgende aanbevelingen sluiten aan bij de aanbevelingen zoals die geformuleerd zijn in het artikel van de inspecteurs elders in dit nummer. Ze zijn onderverdeeld in drie punten: leraren/vaksecties, schoolleiders en overheid. Welke aanbeveling verdient prioriteit is een vraag die aan de groep gesteld wordt.

De montere voorzitter Han van Toorenburg, die de interactie langs gebaande paden leidde.

Leraren / vaksecties

Didactische vernieuwing wordt hier prioriteit gegeven met als goede tweede het gebruik van de doeltaal in de klas; dit laatste vooral omdat het een concreet punt is; maar eigenlijk hoort het ook thuis bij didactisch handelen. Het trainen van vaardigheden moet veel meer gestimuleerd worden en zou veel meer een voortzetting moeten zijn van wat er op de basisschool gebeurt. Op de basisschool zitten alle leerlingen bij elkaar en wordt er in de regel veel meer gedaan aan differentiatie, zelfstandig werken en groepswork. Probleem zit veelal niet bij de leerlingen maar bij de docenten. Zij moeten getraind worden in didactische vaardigheden. Er ligt hier een duidelijke taak voor de nascholers. Wat doeltaalgebruik betreft zou nascholing in land van doeltaal een mogelijkheid zijn door samenwerking met opleidingen elders in Europa.

Schoolleiding

Schoolleiders zouden nascholing meer moeten stimuleren, ingebed in schoolbeleid en niet in eigen tijd van de docent. Dit ligt in het verlengde van de prioriteit genoemd bij de leraren. Deze nascholing moet worden gericht op het trainen van algemene vaardigheden en op aandacht voor zwakkere leerlingen. Eén van de middelen daartoe zou zijn het inplannen van minder contacturen voor de docent zodat er tijd overblijft om aan andere taken te besteden. Het taakbelastingsbeleid zou voor MVT docenten hetzelfde moeten zijn als voor docenten Nederlands: de druk van correctie is even groot. Nu is dat op veel scholen niet het geval.

Heleen Jansen en Gerda den Hartog waarderen de grap van de fotograaf. Christien van Gool schrijft onverstoord verder.

Belangrijk is verder dat er rust komt in het onderwijs. Er moet niet meteen na de eerste (tegenvallende) resultaten worden overgestapt op het grondig wijzigen van wetten en regels. Door dergelijk gedrag worden altijd de mensen die de hakken in het zand zetten, bevestigd in hun cynisme en beloofd voor hun passiviteit.

Overheid

Onder dit hoofdstuk noemt de Inspectie alleen iets over het schrappen van kerndoelen voor het (I)VBO. De meerderheid van de aanwezigen steunt deze aanbeveling niet. Het gaat namelijk niet zozeer om het wat maar om het hoe in het (I)VBO: ook hier is het

Hoe kan VLLT bijdragen aan de kwaliteitsverbetering (en bewaking) van het Talenonderwijs?

Rietje Benner

In elke aflevering van *Levende Talen* ten minste één voorbeeld van een goede praktijk. *Levende Talen* kan netwerken van docenten stimuleren: tijdelijke groepen die rond een bepaald thema elkaar verder helpen, bijvoorbeeld als het gaat om doeltaal-voertaal en gespreksvaardigheidsonderwijs. VLLT zou ook moeten bevorderen – en dat helder uitdragen in activiteiten en het tijdschrift – dat het om MVT-brede onderwerpen gaat, en niet zozeer taalspecifieke. In scholen moet er op die wijze ook meer clusterbeleid in plaats van sectiebeleid komen, op die wijze. VLLT kan een stimulerende rol spelen door overal vandaan docenten uit te nodigen die bovengemiddeld onderwijs geven, secties die gemeenschappelijke aanpakken tonen, docenten en secties die veranderingsgezind zijn, etc. Niet treuren om de gegevens van de Inspectie, maar krachtig voorbeelden tonen die stimuleren tot navolging.

meer de didactische vernieuwing die een rol speelt. Wat de overheid dan wel zou moeten doen is hierboven al vermeld: de arbeidsvoorwaarden verbeteren en het stoppen met voortdurend maar allerlei zaken over het onderwijs uitstorten. Het bijstellen van allerlei regels leidt tot verwarring: als er iets wordt vastgesteld, moet dat niet een jaar later weer worden herzien. Als voorbeeld wordt hier genoemd het 'gedoe met die basisvormingstoetsen'.

Er moet met name een consistent beleid gevoerd worden ten aanzien van de evaluatie en toetsing van de kerndoelen op school- en leerlingniveau.

Korte reactie Inspectie

De aanwezige inspecteurs werd gevraagd een korte reactie te geven op hetgeen besproken was. Allereerst werd er waardering uitgesproken dat de Inspectie was uitgenodigd voor deze bijeenkomst. Het werd zeer op prijs.

Men was blij met het feit dat het rapport over het algemeen als helder werd gekarakteriseerd en dat de herkenbaarheid zo groot was. Om meer druk te kunnen uitoefenen was het misschien beter geweest als de resultaten op de toetsen wat minder hoog waren uitgevallen. Het Cito heeft deze toetsen uitgevoerd en volgens een bepaalde normering beoordeeld; misschien zou de meetlat iets hoger moeten liggen. Dat zou de noodzaak tot verandering wat pregnanter maken.

Aanbevelingen aan Levende Talen

Levende Talen zou een aantal initiatieven kunnen nemen: nascholing verzorgen in de vorm van studiedagen, aandringen op het hanteren van de doeltaal en de didactische vernieuwing handen en voeten geven. Er zou een werkgroep geformeerd kunnen worden die voorstellen doet om e.e.a. concreet uit te werken

Conclusies

Grondige vernieuwingen budgettair neutraal laten uitvoeren, grote fusieprocessen afdwingen en schoolleidingen geen handvaten geven om bijvoorbeeld

docenten die niet willen veranderen tot ander gedrag te brengen c.q. te dwingen, is vragen om problemen. De overheid moet hier zeker de hand in eigen boezem steken.

Gun de leerkrachten tijd; grote veranderingen gaan niet zo snel. Het is niet fair om na vijf jaar al te constateren dat de 'basisvorming' mislukt zou zijn; zeker als je weet onder welke condities de invoering heeft plaatsgevonden: beleidsarm en budgettair neutraal. Intervisie, functionerings- en beoordelingsgesprekken moeten zorgen voor voldoende prikkels en druk van binnenuit

Het verdient aanbeveling dat de Inspectie regelmatig, afgezien van de invoering van de basisvorming, scholen en lessen bezoekt. De Inspectie zou zowel een controlerende als een stimulerende functie moeten hebben.

Kijkje over de grenzen

Ervaringen met talenonderwijs in het buitenland?

Meld u als medewerker internationalisering.

CmmhvanGool@wxs.nl

Rol van de Vereniging van Leraren in Levende Talen

De vertegenwoordigers van de Inspectie doen de volgende suggesties:

- VLLT zou een soort actiegroep moeten worden om de overheid te laten inzien wat de werkomstandigheden voor docenten zijn en moeten pleiten voor meer geld voor MVT onderwijs in vergelijking tot bijvoorbeeld wiskunde.
- VLLT zou moeten bevorderen dat het taakbeleid wordt aangepast en zou invoering van taalassistenten moeten bepleiten.
- Het zou goed zijn als VLLT een nascholingsverplichting bespreekbaar zou maken.
- In elke aflevering van het blad *Levende Talen* moeten goede praktijkvoorbeelden worden gepubliceerd.
- VLLT zou ook veel MVT-brede activiteiten moeten stimuleren en docenten moeten aansporen om in netwerken te gaan zitten.

Dank aan allen

In de paneldiscussie heeft iedereen zijn zegje kunnen zeggen. Het was een levendige discussie waarin harde noten zijn gekraakt, plussen en minnen zijn gezet, zaken zijn gerelativeerd, verzuchtingen zijn geslaakt, suggesties zijn gedaan, maar waar bovenal in een constructieve sfeer is gediscussieerd.

De redactie van *Levende Talen* bedankt hierbij de discussieleider, de vertegenwoordigers van de Inspectie en de overige panelleden zeer hartelijk voor hun

inbreng en de tijd die zij beschikbaar hebben willen stellen.

Aanwezig tijdens de paneldiscussie waren vertegenwoordigers van de MVT- talen: Frans, Duits, Engels, Russisch, Spaans, Italiaans en drie personen van de Inspectie.

Han van Toorenburg (voorzitter), werkzaam bij het SLO, Alfons Andriessen (docent Frans Oosterlicht College Nieuwegein, vakdidacticus Frans KU Nijmegen), Peta Eisberg (vakdidacticus Engels, docent in VO van IVBO tot VWO, opleider Engels, auteur/redacteur van leergangen basisvorming en literatuur Tweede Fase, secretaris sectiebestuur), Marieke Gitz (voormalig docent Engels, opleidingsdocent en nascholer, eindredacteur basisvormingsmethode),

Magda Maarleveld (vakdidacticus Engels, opleider 2e graads opleiding Noordelijke Hogeschool en opleider 1e graads UCLO/RUG Groningen, nascholer, adviseur basisvormingsmethode),

Eva den Hartog (docent Russisch Alexander Hegius Lyceum, Deventer),

Nony Verschoor (docent Russisch SG Schielandt, Schiedam), Marjo Eurlings (docent Spaans/Nederlands ORS Lek en Linge Culemborg, bestuurslid Vereniging Spaans op School, mede-auteur methode Spaans voor VO),

Elisabatta Materassi (docent Italiaans, UvA en Spinoza Lyceum Amsterdam, lid sectiebestuur),

Rietje Beller (vakdidacticus Frans, opleider Frans Educatieve Faculteit Amsterdam, nascholer MVT, didactisch adviseur basisvormingsmethode),

Peter Bimmel (vakdidacticus Duits aan de universitaire lerarenopleiding van de UvA, auteur van een leergang Duits, nascholer en onderzoeker.),

Heleen Jansen (docent Jan van Brabant (mavo) Helmond, mede-auteur VMBO methode, lid sectiebestuur),

Kees van Daalen (docent Engels Revis Scholengemeenschap Doorn, mede-auteur basisvormingsmethode, ontwikkelaar educatief ICT materiaal),

Erna Gille (voormalig docent Engels, medewerkster CITO, voorzitter sectie),

Frans Janssen (docent Jan van Brabant (mavo) Helmond, mede-auteur VMBO methode, lid sectiebestuur),

Michiel van Brederode (opleidingscoördinator Talen aan de Educatieve Faculteit Amsterdam, de tweedegraads lerarenopleiding),

Petra Corvers (docente Duits, lid sectiebestuur).

Van de Inspectie voor het Voortgezet Onderwijs waren aanwezig: Pat van de Lingen, Ted Bagchus en Fré Weerts.

Foto's: Hannie Humme